

Handläggare
Linda Truvered
Telefon: 076-1235804

Till
Arbetsmarknadsnämnden
den 11 februari 2020

Ärende 7

Yttrande över remiss av ”språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd”

Remiss från Kommunstyrelsen, dnr 2019/2004

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Karina Uddén
arbetsmarknadsdirektör

Karin Eriksson Bech
utvecklingschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet *Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd* till arbetsmarknadsnämnden för yttrande.

I promemorian föreslås ett tillägg i socialtjänstlagen om att den enskilde vid behov ska delta i grundutbildning i svenska för att anses stå till arbetsmarknadens förfogande, en så kallad språkplikt. Syftet är att för den enskilde tydliggöra vikten av att delta i språkutbildning för att därigenom förbättra möjligheterna att få ett arbete och att etableras i Sverige

Arbetsmarknadsförvaltningens uppfattning är att deltagande i grundutbildning i svenska i praktiken är en av de insatser som redan idag krävs inom socialtjänsten i Stockholm utifrån 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) om att den enskilde ska stå till arbetsmarknadens förfogande. För stadens del skulle den föreslagna lagändringen därmed i praktiken knappast innebära någon förändring. Förvaltningen har dock inga synpunkter på att detta

tydliggörs i lagstiftningen i syfte att öka likabehandlingen mellan olika kommuner.

Arbetsmarknadsförvaltningen kan dock konstatera att det även förekommer att socialtjänsten bedömer att individer inte får studera SFI, särskilt på D-nivå, med motivering att den enskilde om den studerar *inte* står till arbetsmarknadens förfogande. Praxis ser olika ut avseende bedömning om i vilken utsträckning individer har behov av att studera SFI och till vilken kursnivå individer tillåts studera på dagtid med försörjningsstöd. Det framlagda förslaget ger inte vägledning i om den enskilde också ska ha rätt att delta i språkundervisning och i vilken omfattning. I praktiken är det dock ofta här som olikheter i tolkningen kan uppstå.

Utifrån sitt ansvar för stadens utbildning i svenska för invandrare vill arbetsmarknadsförvaltningen också framhålla att det får konsekvenser för utbildningsanordnare att ta emot elever som studerar för att de har en plikt och inte utifrån motivation. Kommunal vuxenutbildning är en frivillig skolform till skillnad mot grundskolan och kommunen har rätt att avskryva individer som inte gör tillräckliga framsteg från utbildning i svenska för invandrare. Det finns en risk att det ställs motstridiga krav på individen från socialtjänsten och från vuxenutbildningen och förvaltningen vill lyfta fram vikten av samverkan mellan socialtjänst och vuxenutbildning inför bedömningar som ligger till grund för krav om att delta i grundutbildning i svenska.

Bakgrund

Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet har i januariavtalet överenskommit att språkplikt ska gälla för den som tar emot försörjningsstöd.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet *Språkplikt- Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd* till arbetsmarknadsnämnden för yttrande.

I promemorian föreslås att det införs ett tillägg i 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) om att den enskilde vid behov ska delta i grundutbildning i svenska för att anses stå till arbetsmarknadens förfogande, en så kallad språkplikt.

Nuvarande lydelse

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till

Föreslagen lydelse

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till

arbetsmarknadens förfogande.
Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

arbetsmarknadens förfogande i vilket ingår att vid behov delta i grundutbildning i svenska. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Syftet med tillägget om språkplikt är att tydliggöra vikten av att delta i språkutbildning för den enskilde för att därigenom förbättra möjligheten att få ett arbete och att etableras i Sverige.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utvecklings- och utredningsstaben vid arbetsmarknadsförvaltningen.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Arbetsmarknadsförvaltningens uppfattning är att deltagande i grundutbildning i svenska i praktiken är en av de insatser som i Stockholm redan idag krävs utifrån 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) om att den enskilde ska stå till arbetsmarknadens förfogande. Sfi är en vanligt förekommande insats i individens planering utifrån krav på deltagande i av nämnden anvisad kompetenshöjande insats enligt 4 kap. 4 §. För stadens del skulle den föreslagna lagändringen därmed i praktiken knappast innebära någon förändring. Förvaltningen har dock inga synpunkter på att detta tydliggörs i lagstiftningen i syfte att öka likabehandlingen mellan olika kommuner.

Arbetsmarknadsförvaltningen kan dock konstatera att det likaså förekommer att socialtjänsten bedömer att individer inte får studera sfi, särskilt på D-nivå, med motivering att den enskilde om den studerar *inte* står till arbetsmarknadens förfogande. Praxis ser olika ut avseende bedömning om i vilken utsträckning individer har behov av att studera sfi och till vilken kursnivå individer tillåts studera på dagtid med försörjningsstöd.

I Stockholm finns ett stort utbud av utbildningar i sfi som ges i olika omfattning och inriktning. Målgruppen med kortast utbildningsnivå behöver ofta även kunskaper i andra kärnämnen så som matematik eller samhällskunskap för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Ett pågående utvecklingsområde inom stadens vuxenutbildning är att integrera språkundervisning med andra grundläggande kurser. Utvärdering visar att det leder till en större förståelse för samhället, en tydligare arbetsmarknadskoppling och att språkutvecklingen stärks genom integrering av andra ämnen.

Stadens kombinationsutbildningar där språkundervisning integreras med yrkeskurser på gymnasial nivå är ett annat exempel på utbildning i grundläggande svenska som i hög utsträckning leder till arbetsmarknadsetablering efter avslutad utbildning. Dessa utbildningsformer är särskilt riktade till personer med kort utbildningsbakgrund. Motsvarande utveckling pågår i andra kommuner.

Utifrån att formerna för utbildning i grundläggande svenska kan variera i omfattning och inriktning anser förvaltningen att det finns behov av förtydligande kring vad som avses med *grundutbildning i svenska*, om det är alla kurser inom sfi och om det även kan innefatta andra kurser på grund eller gymnasienivå som integreras i spårundervisningen samt svenska på grundläggande nivå.

En jämförelse kan göras mellan föreslagen språkplikt för försörjningsstöd och utbildningsplikten som infördes för vissa nyanlända inom Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2018. Utbildningsplikten gäller nyanlända med kort utbildning som står långt från arbetsmarknaden och som Arbetsförmedlingen bedömer behöver utbildning för att få ett arbete. Nyanlända som omfattas av utbildningsplikten kan studera på heltid under sin etableringsperiod på 24 månader, studierna kan förutom sfi eller svenska som andra språk omfatta andra ämnen på grundläggande nivå och i viss mån på gymnasial nivå. Arbetsmarknadsförvaltningen kan konstatera att förslaget om språkplikt i likhet med utbildningsplikten ställer krav på utbildning för rätt till ersättning men att förslaget om språkplikt inte definierar vare sig omfattning eller nivå på studierna.

Förslaget om tillägg i socialtjänstlagen syftar till att för den enskilde förtydliga att kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande även inkluderar att vid behov delta i grundutbildning i svenska. Förvaltningen anser att förslaget kan få den effekten i kommuner som inte redan har motsvarande grundläggande krav.

Förvaltningen vill dock poängtera att förslaget inte ger något förtydligande om rätten att studera sfi med försörjningsstöd, till vilken nivå och i vilken omfattning.

Enligt promemorian ska bedömning göras i varje enskilt fall av om det är motiverat att ställa krav på deltagande i grundutbildning i svenska för att den enskilde ska anses stå till arbetsmarknadens förfogande. Kopplingen mellan kunskaper i svenska och arbetsförutsättningar kan vara komplicerat att bedöma och

förvaltningen anser att det kan behöva förtydligas på vilka grunder bedömning av behov ska göras.

Utifrån sitt ansvar för stadens utbildning i svenska för invandrare reflekterar förvaltningen även över konsekvenser för utbildningsanordnare av att ta emot elever som studerar för att de har en plikt och inte utifrån motivation. Kommunal vuxenutbildning är en frivillig skolform till skillnad mot grundskolan och kommunen har rätt att avskriva individer som inte gör tillräckliga framsteg från utbildning i svenska för invandrare. Anledningen till långsam progression kan vara många; psykisk ohälsa, inlärningssvårigheter, stress etc. Det finns en risk att det ställs motstridiga krav på individen från kommunen och förvaltningen vill lyfta fram vikten av samverkan mellan socialtjänst och vuxenutbildning inför bedömningar som ligger till grund för krav om att delta i grundutbildning i svenska.

Bilaga

1. Remiss: Språkplikt – Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd